

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Azimova I. O'zbek tilidagi gazeta matnlarining mazmuniy pertseptsiyasining psixolingvistik tadqiqi: Filologiya fanlari nomzodi ilmiy darajasini olish uchun dissertatsiya. – Toshkent: O'zMU, 2008. –163 b.
2. Bloom, B. S. Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals. Printed in the United States of America EDWARDS BROS., ANN ARBOR, MICHIGAN, 1956. – 207p.
3. J.Devey. Experience and Education. NEW YORK: COLLIER BOOKS. A Division of Macmillan Publishing Co., Inc. first edition, 1963. – 91p
4. Kardaş M.N. Dinleme eğitimi. 2. baskı. – Ankara: Pegem Akademi, 2023. – 400 s.
5. Milliy o'quv dasturi. – Toshkent: Respublika ta'lim markazi, 2022/2023 o'quv yili. – 215 b.
6. Ona tili 7 [Matn]: 7-sinf uchun darslik / K. M. Mavlonova. – Toshkent: Respublika ta'lim markazi, 2022. – 224 b.
7. Vygotsky, L. S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press. Cambridge, Massachusetts London, 1978. – 175p.

ALISHER NAVOIYNING TA'LIMIY-PEDAGOGIK QARASHLARI

E'zozxon Kobilova,

Qo'qon universiteti professori v/b

Annotatsiya

Mazkur maqolada Alisher Navoiy ijodidagi ta'limiy-pedagogik qarashlar tahlil qilingan. Uning asarlarida yosh avlodni tarbiyalash, ularning ma'naviy va intellektual kamolotini ta'minlash masalalariga bo'lgan yondashuvlari sharh etilgan. Maqolada Navoiy qarashlarining zamonaviy ta'lim tizimi uchun ahamiyati ham muhokama qilingan. Alisher Navoiyning ustoz-shogird munosabatlariga oid qarashlari, ilm olishni targ'ib etuvchi g'oyalari, shuningdek, uning inson kamoloti haqidagi falsafiy yondashuvlari keng qamrovli o'rganilgan.

Kalit so'zlar: Alisher Navoiy, ta'lim, pedagogika, tarbiya, ma'naviyat, adabiyot, yosh avlod, ilm-ma'rifat.

Annotation

This article analyzes the educational and pedagogical views in Alisher Navoi's works. It explores his approaches to the issues of educating the younger generation and ensuring their spiritual and intellectual development. The article

also discusses the relevance of Navoi's views for the modern education system. Alisher Navoi's perspectives on teacher-student relationships, ideas promoting the pursuit of knowledge, as well as his philosophical approaches to human perfection, are comprehensively studied.

Keywords: Alisher Navoi, education, pedagogy, upbringing, spirituality, literature, younger generation, knowledge, enlightenment.

Аннотация

В данной статье анализируются образовательно-педагогические взгляды в творчестве Алишера Навои. Рассматриваются его подходы к вопросам воспитания молодого поколения, обеспечения их духовного и интеллектуального развития. В статье также обсуждается значимость взглядов Навои для современной системы образования. Всесторонне изучены взгляды Алишера Навои на отношения учителя и ученика, идеи, пропагандирующие получение знаний, а также его философские подходы к совершенствованию человека.

Ключевые слова: Алишер Навои, образование, педагогика, воспитание, духовность, литература, молодое поколение, знание, просвещение.

Alisher Navoiy nafaqat o'z davrining buyuk shoir va davlat arbobi, balki ma'rifatparvar sifatida ham o'z nomini tarixga muhrlagan. Uning asarlarida inson ma'naviyatini yuksaltirish, yoshlarni komil inson sifatida tarbiyalash masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Navoiy fikricha, har bir inson ilm va axloq orqali yuksaklikka erishishi mumkin. Shu bois, uning ijodi nafaqat badiiy meros, balki pedagogik g'oyalarning manbai sifatida ham qimmatlidir.

Mazkur maqola Navoiy ijodida aks etgan ta'limiy-pedagogik qarashlarni tahlil qilish va ularning zamonaviy ta'lim tizimidagi ahamiyatini aniqlashga qaratilgan. Kirish qismida mavzuning dolzarbligi va muhimligi asoslanadi.

Mazkur maqola quyidagi ilmiy metodlar asosida yozildi:

Adabiy tahlil: Navoiy asarlaridagi ta'lim va tarbiyaga oid g'oyalarni aniqlash va ularni tizimlashtirish uchun adabiy tahlil usuli qo'llandi.

Taqqoslash usuli: Navoiy qarashlarini zamonaviy ta'lim tamoyillari bilan taqqoslash orqali ularning dolzarbligi o'rganildi.

Tarixiy yondashuv: Navoiy asarlarining o'z davridagi ta'limiy ahamiyatini aniqlash va uni bugungi kunga tatbiq etish masalalari ko'rib chiqildi.

Alisher Navoiy va uning ta'limiy-pedagogik qarashlari

Alisher Navoiy o'z asarlari orqali o'zbek adabiyoti va madaniyatiga ulkan hissa qo'shgan shoir, mutafakkir va davlat arbobi sifatida nafaqat san'at va ijodiy faoliyat, balki ta'lim va tarbiyada ham chuqur qarashlarni namoyon etgan. Uning ta'limiy-pedagogik qarashlari jamiyatni ma'naviy va madaniy jihatdan yuksaltirishga qaratilgan bo'lib, bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan.

Ilm va ma'rifatning ahamiyati

Navoiy ilm olishni inson uchun eng yuksak fazilat deb bilgan. U ilmni hayotning mazmuni, ma'naviy yuksalishning asosi sifatida qadrlagan. Shoirning fikricha, insonning haqiqiy boyligi - bu ilm va ma'rifatdir. Uning mashhur "Mahbub ul-qulub" asarida quyidagi satrlar bu qarashning ifodasi bo'lib xizmat qiladi:

"Ilm — ulug'likning bezagi, jaholat esa xorlikning sababi."

Adolat va odob tarbiyasi

Navoiy ta'limning asosiy vazifasi insonda odob va adolatni shakllantirish deb bilgan. Uning asarlarida odob-axloqning eng yuqori darajasi sifatida kibrdan uzoq bo'lish, o'zgalarga hurmat bilan qarash va mehribonlik qilish singari qadriyatlar targ'ib qilingan. Masalan, u "Xamsa" asarlarida odil shoh obrazlari orqali adolatning jamiyatdagi o'rnini yuksak darajada tasvirlagan.

Ustoz va murabbiyning mavqei

Alisher Navoiy ustoz va murabbiyning jamiyatdagi o'rnini juda yuqori darajada baholagan. Ularning mas'uliyati va ma'naviy vazifalari haqida shunday deydi:

"Ustozsiz kishi o'z maqsadiga etolmas, chunki ustoz yo'rg'alaganni yurishga, bilmaganlarni esa anglashga o'rgatadi."

Bu bilan u ta'lim-tarbiyada ustozning rolini alohida e'tirof etgan va ustoz-shogird munosabatlarini mustahkamlashga chaqirgan.

Bolalarni tarbiyalash

Navoiy yosh avlod tarbiyasiga alohida e'tibor qaratgan. U bolalik davrini inson hayotidagi eng muhim bosqich deb bilgan va yosh bolalarni erta yoshdan odob, mehnatsevarlik va ilmgacha bo'lgan muhabbat bilan o'stirish kerakligini ta'kidlagan.

Hayotiy tajriba va didaktika

Shoir ta'lim jarayonida hayotiy tajriba va axloqiy saboqlarni o'rgatishga urg'u bergan. Uning asarlari nafaqat o'qituvchi va o'quvchilarga, balki butun jamiyatga ta'lim va axloqiy saboq beruvchi manba sifatida xizmat qilgan.

O'zbek tilini rivojlantirish

Navoiy o'z asarlarini o'zbek tilida yozib, bu tilni ilm va madaniyat tili darajasiga ko'targan. Bu orqali u ta'limning keng ommalashuviga va bilimning

milliy o'zlik asosida rivojlanishiga hissa qo'shgan. Uning asarlari yoshlar va o'qituvchilar uchun didaktik qo'llanma sifatida xizmat qilgan.

Alisher Navoiyning ta'limiy-pedagogik qarashlari bugungi kun uchun ham ahamiyatli bo'lib, u o'z asarlari orqali nafaqat o'z davridagi insonlar, balki hozirgi avlod uchun ham bilim va tarbiyada muhim tamoyillarni ko'rsatib bergan. U ilmga muhabbat, odob-axloq, adolat va ustozga hurmat kabi tushunchalarni yosh avlodga singdirish zarurligini uqtirgan. Bu tamoyillar zamonaviy ta'lim-tarbiya jarayonida ham dolzarb bo'lib qolmoqda.

Navoiy qarashlarini zamonaviy ta'lim bilan taqqoslash natijasida ma'lum bo'ldiki, uning ta'limga oid g'oyalari bugungi kunda ham dolzarb hisoblanadi. Xususan:

- Axloqiy tarbiyaning ta'lim jarayonidagi o'rni hanuzgacha katta ahamiyatga ega. Navoiyning bu boradagi qarashlari o'qituvchilarga zamonaviy yondashuvlarni shakllantirishda yordam berishi mumkin.

- Ilm olishning ijtimoiy va shaxsiy rivojlanishdagi roli uning ijodida asosiy tamoyil sifatida namoyon bo'lgan. Bu esa yosh avlodni rag'batlantirishda muhimdir.

- Navoiy ijodidan kelib chiqadigan ustoz-shogird munosabatlari modeli o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida samimiylilik va hurmatni rivojlantirish uchun asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Alisher Navoiy ijodida ta'lim va tarbiyaga oid qarashlar nafaqat o'z davri uchun, balki hozirgi zamonaviy ta'lim tizimi uchun ham muhim ahamiyatga ega. Shu munosabat bilan quyidagi takliflar ilgari suriladi:

Navoiy ijodini o'rganish orqali yosh avlodda ma'naviy va axloqiy qadriyatlarni rivojlantirish bo'yicha maxsus dasturlar ishlab chiqish.

Ustoz-shogird munosabatlarini mustahkamlash uchun Navoiy qarashlaridan foydalanish. Bu jarayonni ta'lim tizimida maxsus o'quv dasturlari orqali joriy etish lozim.

Ta'lim jarayonida axloqiy tarbiyaning o'rnini oshirishga qaratilgan maxsus kurslarni tashkil etish va bu jarayonda Navoiy ijodidan namunalar keltirish.

Alisher Navoiy merosi kelajak avlod uchun katta ma'naviy xazina bo'lib qolmoqda. Uning asarlarini o'rganish va targ'ib qilish orqali biz jamiyatni ma'naviy va ilmiy jihatdan rivojlantirishga hissa qo'shishimiz mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1.Kobilova, Z. B. (2021). Amiriy and fazliy. Asian Journal of Multidimensional Research, 10(9), 271-276.

2.Kobilova, Z. (2022). Image of a Drinker and a Hermit in the Amir Al-Ghazali. EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION, 2(4), 173-176.

3. Qobilova, E. B., Toshpolatova, S., Muhammadjonova, M., Muninova, M., Baxromova, M., & Rahimova, D. (2023). QADIMIY MUSIQIY SAN'ATNING SHAKLLANISH JARAYONI. *Science and innovation*, 2(Special Issue 14), 560-565.
4. Kobilova, E. B. (2022). Classical music and youth education. *Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities*, 12(9), 126-130.
5. Qobilova, E. (2023). Forming a sense of internationality in students through the traditional music of Azerbaijan. *International Bulletin of Applied Science and Technology*, 3, 127-132.
6. Кобилова, Е. (2025). THE ROLE OF THE OPERA GENRE IN THE SPIRITUAL AND MORAL EDUCATION OF STUDENTS. *Международный мультидисциплинарный журнал исследований и разработок*, 1(1), 156-159.
7. E'zoxon, Q., Teshaboyeva, Z., & Ergasheva, S. D. (2024). HOZIRGI O 'ZBEK HIROYACHILIGINING YETAKCHI TAMOIYILLARI. *University Research Base*, 46-49.
8. Otto, M., & Thornton, J. (2024). TA'LIMDA MUSIQA O 'QITISHNING AHAMIYATI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 12, 99-100.
9. Qobilova, E., Xaydarova, I., & Gulnora, R. (2024). O 'ZBEK XALQ AN'ANALARI-TARBIYA OMILI. *SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 3(26), 192-195.
10. Qobilova, E. (2024). MUSIQA ONG VA HISLAR O 'RTASIDAGI VOSITACHIDIR. *Pedagogikada ilmiy izlanishlar*, 2(1), 28-31.
11. Qobilova, E. (2024). THE PLACE OF FOLK SONGS IN ISAJAN SULTAN'S STORIES. *American Journal Of Social Sciences And Humanity Research*, 4(02), 44-49.
12. Qobilova, E. (2024). THE IMPORTANCE OF MUSIC TEACHING IN EDUCATION. *QO 'QON UNIVERSITY NEWSLETTER*, 12, 99-100.
13. Qobilova, E. (2024). The Significance Of Interdisciplinary Connection In The Formation Of Music Literacy In Children With Hearing Defect In Music Lessons. *Uzbekistan Educational Research Journal*, 1(1).

TALABALARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISH METODIKASI

G'afforjon Ro'zmatovich Rahmonov,
Qo'qon universiteti dotsenti,
filologiya fanlari bo'yicha
falsafa doktori (PhD)
gafforjon1968@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu tezis talabalarning kommunikativ kompetensiyalarini badiiy estetik tafakkurni shakllantirish hamda rivojlantirish orqali amalga oshirishiga